

کۆلیژ: پهروهردی بنهههتی

زانکۆ: سه لاهه دین – هه ولیر

بابهت: کوردناسیی گشتی

پههتووکی کۆرس – قۆناعی یه که م – بهشی زانستی گشتی

ناوی مامۆستا: ئومید عزیز مستهفا

سالی خویندن: ۲۰۲۲ - ۲۰۲۳

پەرتووکی کۆرس Course Book

کوردناسی گشتی	کۆرسی یەكەم	1. ناوی کۆرس
<p align="right">۱- ئامانجەکانی کۆرس:</p>		
<p>۱- پوونکردنەوهی هەموو ئەو بابەتەنەیه که له بارەهێ گەلی کوردەوهه روونکراونەتەوه، لێرهدا روونتر دەکرێنەوه و قوتابیان و خۆئندکارانیان پێ ئاشنا دەکری.</p> <p>۲- بابەتەکه وهکو بابەتیکی رۆشنیبری گشتی دهبی.</p> <p>۳- راستکردنەوهی ئەو زانیاریانەهێ، که ناحەزانی نەتەوهی کورد دژی کوردییان نوسیوه و نابابە تییانە له بەرژەوهندی خۆیان راستییەکانیان شیواندوو .</p> <p>۴- له پیناو ناساندنی قوتابی و خۆئندکارانی غەیره کورد، به پیشه و رهچه لهکی کورد و سه ره به خۆی زمانی کوردی و داب و نه ریت و شیوازی بیرکردنەوه و شارستانیەتی کورد.</p> <p>۵- ناساندنی قوتابی و خۆئندکاران به سامانی دهوله مهندی که لتووور و که له پووور و جوگرافیا لایه نه جیا جیاکانی ژیانی نەتەوهی کورد و نه ژاد و میژوو و زمان و ئەدهبیاتی کوردی .</p> <p>۶- تیگه یاندنی قوتابی و خۆئندکاران له وه حه قیقه ته هێ که کورد نەتەوهیه کی خاک دابه شکرایی بی قه وارهیه و به درێژایی میژوو توشی قریکردن و راگواستن و گۆرینی دیمۆگرافیای خاک و ناسنامه ی نەتەوهی بۆتەوه .</p> <p>۷- تیگه یاندنی قوتابی و خۆئندکارانه ، که کوردیش خاوهنی زمانیکه له ئاستی زمانهکانی دیکه ی دنیا دایه له پرووی سروشت و پیکهاته وه ، ههول بدا بۆ پیشخستنی زمانه که ی له ریگای به کارهیتانی زمانی کوردی له نووسین و داهیتانهکانیدا.</p>		
<p align="right">۲- ئامانجی تاییه تی:</p>		
<p>بابه تی کوردناسی یه کیکه له وبابه تانه ی که وهک پینداویستیه کی خۆئندنی کۆلیژ ده خۆئندریت، بۆ ته و او کردنی یه که ی پنیویست بۆ به ده ست هیتانی بروانامه ی به کالۆریۆس. له لایه کی تریشه وه هاندان و ئاراسته کردنی قوتابی به شیوه یه کی نه کادیمی، که ههول بدات زیاتر و چاکتر ئاگادار بییت، له و توێژینه وه و لیکۆلینه وانه ی که وهکو نه رشیفیاک رابردووی نه تەوه که مان پیکده هینن.</p>		
<p align="right">۳- هۆیهکانی روونکردنەوه:</p>		
<p>به کارهیتانی ته خته ی نووسین و (پاوه ریۆینت) بۆ خستنه رووی ناو نیشانه سه ره کییهکانی بابتهکان و نموونهکان و پیناسه و پوخته و ده رئه نجامهکان و وینه رهش و سپی و رهنگاو رهنگهکان و ناماده کردنی هه ندی کتیب و سه ره چاوه به پیی پنیویستی بابته که.</p>		

٤- ريگاي وانه ووتنه وه (طرايق التدریس)

له م وانه يه دا چهندين شيواز به كارده هينري بؤگه يشتن به ئامانجه كان و گه ياندني زانياريبه كان به قوتابيان وه كو:

- ريگاي ناماده كاري (طريقة المحاضرة):

نهم ريگايه بؤرونكر دنه وه چهمك و بيناسه كانى تاييه ت به م بابته پشتي پي ده به سترت و بابته تي دياريكراو به پي پروگرامي ده ستنيشانكراو ده دريت به قوتابيان.

- ريگاي گفتوگو (طريقة المناقشة):

نهم ريگايه ش بؤگفتوگو كردن له سه ر بابته كه وه هينانه وه نمونه ي زياتر له لايه ن قوتابيان و ئالوگو كردني بيروا له نيوان ماموستاو قوتابي به كاردت.

- ريگاي پرسينه وه (طريقة الاستجواب):

نهم ريگايه به كاردت بؤ پرسيار كردن له قوتابيان به مه به ستي دنيا بون له وه ي تا چهند نامانجه كان به ديهاتوه له كاتي وانه وتنه وه دا. بيگومان به كار هيناني هه ريه ك له م ريگايانه ش به پي شيوازي وتنه وه وانه كه وه سروشتي بابته كه وه بووني سه رچاوه وه كاري پيوستي له به رده ستدا بوو ده كوريت.

5- نهر كه كانى قوتابي

نهر كي قوتابي له م بابته دا زور گرنه كه ناماده بووني به رده و اميان هه بي و تينيبه كان تومار بكن و به شدار بن له وانه كه به ريگاي گفتوگو خستنه رووي تينيبه كان "هه ر وه ها خويندنه وه ي نهو سه ر چاوانه ي كه له ليستي سه ر چاوه ي كور سوو كه كه ئاماژ هيان پيكر او ه" بؤ نه وه ي پيشو مخته ز انيار بيان هه بي له سه ر بابته كه. جگه له مانه ده بيت قوتابيان سه رو باسيك سه بارت به وانه كه يان نهو بابته تانه ي نزيكن له م وانه يه ناماده بكن ، پاشان له ناو پولدا پيشكه شي بكن و گفتوگو بكرت، به گويره ي نهو كاته ي له به رده ست دا يه.

6. سيسته مي هه لسه نگاندن

هه لسه نگاندن له م بابته ته دا به ريگاي نه نجامداني كويز و لئيرسينه وه ي روژانه له بابته ته كه و نه ركي ماله وه نه نجامداني تاقيكر دنه وه ي وه رزي ده بي كه تيكر اي تاقيكر دنه وه ي وه رزي له سه ر (40نمره) ده بي.

تاقيكر دنه وه ي كوتايي كورس (60نمره) يه. نه نجامي كورس له سه ر (100نمره) يه. به شيويه كي گشتي ده توانريت گورانكاري

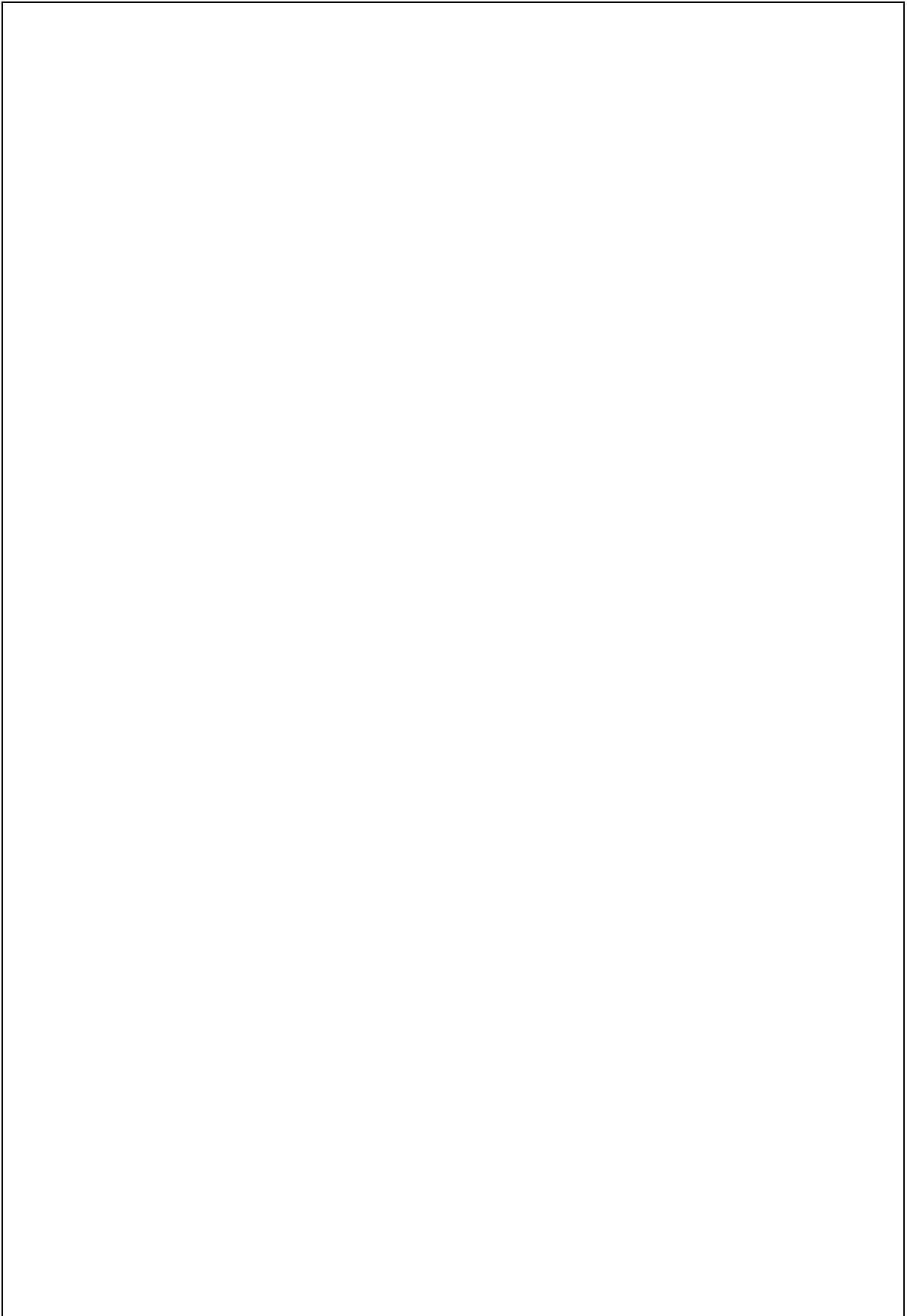
بكریت له ههركاتیك نه گهرهاتوو پپووست بکات به ناگاداربوونی راگرایه تی و سه روکایه تی به ش و قوتابیان.

7- نه نجامه کانی فیربوون

پهیداکردنی شاره زایی تهواو سه بارهت به میژووی کورد.
- ئاشنا بوون به رووداو و ئهو بابتهانهی ، که په یوه ندییان به گهلی کورد ههیه.
- شاره زابوونی تهواوی خویندکار به زمان و ئهدهبی کوردی .
- گه یاندنی زانستی نوی سه بارهت به هه موو بابته تیکی په یوه ندیدار به (زمان و ئهدهبی کوردی) .

٨- لیستی سەرچاوه

- 1- ئیحسان نووری ئاشا (١٩٩١)، میژووی رهگ و رهچه لهکی کورد، وهرگیڕانی همه کهریم عارف، چاپی یه کهم، چاپخانهی وهزارهتی پهروه رده-ههولیر.
- 2- زبیر بلال اسماعیل (1911) ، میژووی زمانی کوردی ، وهرگیڕانی : یوسف رووف علی، دار الحریة للطباعة -بغداد .
- 3- سهلام ناوخوش و ئیدریس عهبدوللا (2009) ، کوردؤلوجی، چاپی چوارهم، چاپخانهی مناره -ههولیر .
- 1- سهلام ناوخوش (2010)، زمانهوانی ، چاپی یه کهم، چاپخانهی مناره، ههولیر.
- 5- شوکریه رهسول (1919) ، ئهدهبی کوردی و هونه رهکانی ئهدهب، مطابع التعليم العالي .
- 6- عبدالواحد مشیر محمود (2011) کوردؤلوجی ، چاپخانهی پاک -ههولیر.
- 7- عه لائهدین سهجادی (1971)، میژووی ئهدهبی کوردی ، چاپی دووهم.
- 1- عه لائهدین سهجادی (2000)، میژووی پهخشانی کوردی، چاپخانهی وهزارهتی پهروه رده - ههولیر.
- 9- عهزیز گهردی (1917)، پهخشانی کوردی ، چاپخانهی زانکوی سه لاهددی-ههولیر.
- 10- عهبدولسهلام نهجمه دین عهبدوللا (2001) ، شیکردنهوی دهقی شیعری لهرووی زمانهوانیپهوه ، چاپخانهی حاجی هاشم - ههولیر .
- 11- مستهفا نهریمان (1911) ، رینووسی کوردی له رهگو و ریشهوه، له بلاوکر او هکانی خانهی رؤشنبیری و بلاوکردنهوی کوردی ، دار الحریة للطباعة - بهغدا
- 12- محمهد مهردوخی (2007) ، میژووی کورد و کوردستان ، وهرگیڕانی. عهبدول کریم محمهد سه عید ، چاپی دووهم، خانهی چاپ و بلاوکردنهوی چوارچرا- سلیمانی.
- 13- مارف خهزندهار (2010)، میژووی ئهدهبی کوردی، بهرگی یه کهم، دهزگای چاپ و بلاوکردنهوی ئاراس.
- 11- محمد معروف فتاح (2011) ، زمانهوانی، چاپی سییه م، چاپخانهی ئهکادیمیای کوردی، ههولیر.
- 15- وریا عومهر ئهمین (2009) ، ئاسویهکی تری زمانهوانی ، بهرگی یه کهم ، له بلاوکر او هکانی دهزگای چاپ و بلاوکردنهوی ئاراس - ههولیر.

<p>ناوی مامۆستای وانهپێژ</p>	<p>٩-پابهتەکان</p>
<p>د. نۆمید عزیزمستەفا ٣کاتر میر له ههفتهیه کدا</p>	<p><u>ئەیلول</u></p> <p>یهکههه / بهشی جوگرافیا</p> <p>ههفتهی چوارهم : - پوونکردنه وه ی کۆرسبووک -دهروازهیهک بۆ کوردستان</p> <p>١- زاراوهی کوردستان</p> <p>٢- شوین (پینگهی جوگرافی)</p> <p>٣- شوینی ئەستروۆنۆمی</p> <p>٤- سنوور و پووبەر و شیوه تایبهتمهندی سروشتی کوردستان</p> <p>١- بهزی و نزمی (تۆبۆگرافیا)</p> <p>٢- ئاو و ههوا</p> <p>٣- دهرامهتی ئاوی</p> <p>تایبهتمهندی مروی کوردستان</p> <p>١- دابهشبوونی دانیشتوان به پێی پیکهاته</p> <p>٢- دابهشبوونی دانیشتوان به پێی ژینگه</p> <p>٣- دابهشبوونی دانیشتوان به پێی قهباره ژیانی ئابووری له کوردستاندا</p>

	<p>١- کشتوکال</p> <p>٢- سامانی ناژهل</p> <p>٣- پیشه‌سازی و کانزاکان ٤- گه‌شتوگوزار</p> <p>٤- <u>تشرینی یه‌که‌م</u> / <u>دووهم</u> / <u>میژوو</u></p> <p>هه‌فته‌ی یه‌که‌م : یه‌که‌م: ته‌وه‌ره‌ی میژوو‌ی کورد له‌بابه‌تی کوردناسی</p> <p>أ- ناوی کوردو کوردستان</p> <p>١- کوردناسی چه‌مک و واتاکه‌ی</p> <p>٢- وشه‌ی کورد ریشه‌یی و مانای</p> <p>٣- زاراوه‌ی کوردستان له‌سه‌رچاوه‌کاندا</p> <p>٤- گه‌شتوگوزار</p> <p>ب- میژوو‌ی ریشه‌ی نه‌ژادی کورد</p> <p>١- نه‌ژادی کورد له دیدی پوژه‌لاتناسان.</p> <p>٢- نه‌ژادی کورد له دیدی میژوونوسانی کورد و غه‌یره‌کورد</p> <p>ج- دانیشتوانی کۆنی کوردستان</p> <p>١- هۆزه‌کانی کۆنی کورد</p> <p>٢- میژوو‌ی شارستانیه‌تی کۆنی کورد</p> <p>هه‌فته‌ی دووهم : دووهم: سه‌ره‌تاکانی په‌یوه‌ندی کورد به‌ئاینی ئیسلام</p> <p>□ جابانی کورد</p>
--	---

	<ul style="list-style-type: none">• فهتکردنی کوردستان له سه‌ردهمی خه‌لیفه عومه‌ری کوری خه‌تاب• باررودۆخی کوردستان له سه‌ردهمی خه‌لافه‌تدا <p>- میرنشینه کوردیه‌کان له سه‌ردهمی عه‌باسیدا</p> <p>- چهند لایه‌نیکی شارستانییه‌تی کورد له سه‌ردهمی ئیسلامیدا</p> <p>- ده‌وله‌تی ئه‌یوبی و رۆلی رابه‌رایه‌تی سه‌لاحه‌دینی ئه‌یوبی</p> <p>- رۆلی شارستانی زانایی کورد له میژووی ئیسلامیدا</p> <p>هه‌فته‌ی سییه‌م: سی یه‌م: میژووی نوێ و هاوچه‌رخێ کورد</p> <p>- سه‌ره‌ل‌دان و بوژانه‌وه‌ی میرنشینه کوردیه‌کان</p> <p>- هۆکاره‌کانی رۆخانی میرنشینه کوردیه‌کان</p> <p>- کوردستان له‌ململانی و لاتانی هه‌ریمیدا</p> <p>- هه‌ندی لایه‌نی پرشنگذاری شارستانییه‌تی میرنشینه‌کان</p> <p>- بزاق و شۆرشه کوردیه‌کان له سه‌دی نوزده و بیستدا</p> <p>هه‌فته‌ی چواره‌م:</p> <p>- کورد و بزاقی ریکخراوه‌یی له نیوه‌ی یه‌که‌می سه‌ده‌ی بیستدا کورد</p> <p>له کۆنگره و په‌یماننامه نیوده‌وله‌تیه‌کاندا</p> <p>- کۆماری کوردستان له مه‌هاباد جینۆساید</p> <p>- <u>تشرینی دووهم:</u></p> <p>- <u>سییه‌م / زمان</u></p>
--	--

	<p>ههفته یه کهم : ۱- زمان و گرنگی زمان و جورهکانی زمان</p> <p>(پیناسهی زمان له پوانگهی زمانهوانی دهروونی و کومه لایهتی و گرنگی زمان و و جورهکانی زمان) نوسراو، جهستهیه (۲- تاییهتییهکانی زمان)</p> <p>(زمان پهفتاره - زمان دهنگه - زمان سیسته مه- زمان تاییهته به مروف زمان هیمایه - زمان داهیتانه)</p> <p>۴- خیزانه زمانیهکان</p> <p>(هیندوئه وروپی - سامی و حامی - تورانی)، هاوبهشی زمانی کوردی و هیندوئه وروپی.</p> <p>ههفته ی دووهم :</p> <p>۵- میژووی زمانی کوردی و قوناغهکانی</p> <p>(قوناغی کون - قوناغی ناوهند - قوناغی شیوهزار - قوناغی نوئ)</p> <p>۶- زارهکانی زمانی کوردی و شوینی جوگرافی</p> <p>(زار - تاییهتمهندی زار - جورهکانی زار - زارهکانی زمانی کوردی)</p> <p>۷- زمانی ستاندهرد و هوکارهکانی دروستبوونی</p> <p>(زمانی ستاندهرد، شیوهی دروستبوونی) ئایینی - سیاسی - ئهدهبی بهرز، هوکاری نهبوونی ستاندهرد له زمانی کوردیدا).</p> <p>ههفته ی سییه م :</p> <p>۸- رینووسی زمانی کوردی و گرفتهکانی</p> <p>پیتهکانی زمانی کوردی - گهشهی نوسین - نوسینی نمونهیی - جورهکانی ئهلفوبی - گرفتهکانی رینووسی کوردی)</p>
--	---

	<p>٩- پلانی زمان و سیاسهتی زمانی</p> <p>(زمانی دایک و پاریزگاریکردن لئی - گرنگی نه ته وایه تی زمانی دایک، رۆلی نه رینی زمانی بیانی له سه ر زمانی دایک - پلانی زمان - زمان و ئاسایشی نه ته وهیی)</p> <p>ههفتهی چوارهم :</p> <p>١١- مملانیی زمانی بیگانه له گه ل زمانی کوردی</p> <p>(چه مکی مملانی، قوناغه کانی مملانی، کارتیکه ره کانی سه ر مملانی)</p> <p>- گه شه و گۆرانی زمانی</p> <p>- (چه مکی گۆران - بنه ماکانی گۆران - هۆکاره کانی گۆرانی زمانئاسته کانی گۆرانی زمان) - ١٢- زمان و کهلتوور</p> <p>- رهنگدانه وهی کهلتووری کوردی له زماندا : ریزگرتن - پیکه وه ژیان ته بایی</p> <p>- مروث دۆستی ... هتد.</p> <p>- <u>کانونی به که م</u></p> <p>چوارهم / به شی ئه ده ب</p> <p>ههفتهی به که م : یه که م - میژووی ئه ده بی کوردی</p> <p>دووهم - پۆژنامه گه ری کوردی أ - ئه ده بی فۆلکلۆر</p> <p>(- پیناسه ی فۆلکلۆر - گرنگی و به های فۆلکلۆری کوردی و رۆلی له بونیادی شارستانی کورددا - به شه کانی فۆلکلۆر) ئه فسانه - داستان - هه قایه ت - په ندی پیشینان - مه ته ل - گۆرانی و هۆنراوه، ... هتد) هینانه وهی نمونه بۆ</p>
--	--

	<p>هه‌ریه‌کیکیان.</p> <p>ب- ئه‌ده‌بی نوسراو (شیر - په‌خشان)</p> <p>۱- شیر کوردی (قوناغه‌کانی شیر کوردی)</p> <p>یه‌که‌م / شیر کلاسیکی کوردی (شیر کلاسیکی کوردی له پووی پوخسار و ناوه‌رۆکه‌وه (هه‌فته‌ی دووهم : قوتابخانه‌کانی شیر کلاسیکی کوردی</p> <p>- ئه‌ده‌بیاتی لوری : کورته‌یه‌کی میژووی ده‌باره‌ی باباتا‌هیری هه‌مه‌دانی و نمونه‌ی شیر</p> <p>- ئه‌ده‌بیاتی کرمانجی سه‌روو : کورته‌یه‌ک ده‌باره‌ی ئه‌ده‌بیاتی کرمانجی سه‌روو، نمونه‌ی شیر مه‌لای جزیری</p> <p>ئه‌ده‌بیاتی کرمانجی خواروو، قوتابخانه‌که‌ی سی کوچکه‌ی بابان و نمونه‌ی شیر نالی</p> <p>دوهم / شیر نویی</p> <p>کوردی - شیر</p> <p>رۆمانتسیزمی کوردی</p> <p>- میژووی سه‌ره‌له‌دانی شیر نوی و هۆکاره‌کانی نوییونه‌وه</p> <p>- تایبه‌تمه‌ندیتی شیر رۆمانسیزمی کوردی و جیاوازی له‌گه‌ل رۆمانسیزمی ئه‌وروپی</p> <p>- چه‌ند نمونه‌یه‌کی شیر (گۆران) وه‌ک نمونه</p> <p>- هه‌فته‌ی سێهه‌م :</p>
--	--

	<p>سێیه م / شیعی هه‌وچه‌رخێ کوردی (له بزوتنه‌وه‌ی پوانگه‌وه تا دواى راپه‌رین) له پووێ روخسار و ناوه‌رۆک و تاییه‌تمه‌ندییه‌وه.</p> <p>په‌خشانی کوردی</p> <p>– میژووی سه‌ره‌ه‌ل‌دانی په‌خشانی کوردی و هینانه‌وه‌ی نمونه له نیو (ده‌قه کۆنه‌کان به نمونه‌ی سه‌ره‌نجام و میسحه‌فا ره‌ش و جیلوه، ئاقییه نامه، مه‌لودنامه، مه‌لامه‌حموودی بایه‌زیدی، ئه‌حمه‌دی خانی ...هتد) .</p> <p>هونه‌ره‌کانی په‌خشانی کوردی : (هه‌قایه‌ت – په‌ندی پیشینان – قسه‌ی نه‌سته‌ق – مه‌ته‌ل – وتار – خوتبه – سه‌رگوزشته – نامه – راگوزاری – چیرۆک – رۆمان – دراما) زۆر به چری باسی هه‌ریه‌که‌یان بکریت و نمونه‌یان بۆ به‌یئریته‌وه (. یان ده‌توانیت ته‌نیا جه‌خت له‌سه‌ر ئه‌م سێ هونه‌ره‌ی خواره‌وه بکاته‌وه :</p> <p>- چیرۆکی کوردی</p> <p>- درامای کوردی</p> <p>- رۆمانی کوردی</p> <p>- هه‌فته‌ی چواره‌م</p> <p>تییینی :) مامۆستای بابته دواى دیاریکردنی هونه‌ره‌کانی په‌خشانی، باشته‌ر وایه جه‌خت له‌سه‌ر ئه‌و سێ هونه‌ره‌ی سه‌ره‌وه بکاته‌وه، بۆ نمونه له بابته‌ی چیرۆکی کوردیدا باسی ئه‌مانه بکات :</p> <p>- میژووی سه‌ره‌ه‌ل‌دانی چیرۆکی کوردی</p> <p>- تاییه‌تمه‌ندیی چیرۆکی کوردی</p> <p>- شیوازی چیرۆکی کوردی به پێی قۆناغه‌کانی چیرۆکی کوردی له رۆمانیشدا به هه‌مان شیوه :</p>
--	--

	<p>- میژووی سهره‌لانی رۆمانی کوردی</p> <p>- قوناغه‌کانی رۆمانی کوردی له درامادا :</p> <p>- هونه‌ره‌کانی درامای کوردی (شانۆ - ته‌له‌فزیۆن - سینهما - رادیۆ).</p> <p>- میژووی سهره‌لانی شانۆی کوردی، وه‌ک ده‌قی نوسراو - نه‌ک نمایش و هونه‌ری نواندن</p> <p>- تاییه‌تمه‌ندی‌تی شانۆی کوردی جه‌خت‌کردنه‌وه له سهر ناوه‌روکی.</p>
--	--

١٠- بابیه‌تی پراکتیک نه‌گه‌ر هه‌بیت

١١. تاقیکردنه‌وه‌کان

١. **دارشتن:** له‌مجۆره تاقیکردنه‌وه‌یه‌پر سیار ه‌کان زۆر به‌ی به‌وشه‌ی وه‌ک
روون بکه‌وه‌چۆن...؟ هۆکار ه‌کان چی بوون...؟ بۆچی...؟ چۆن...؟ ده‌ستپیده‌کات. له‌گه‌ڵ وه‌لامی
نموونه‌یی یان نمونه ده‌بیت ده‌سته‌به‌ر بکریت .

٢. راست و چه‌وت:

له‌مجۆره تاقیکردنه‌وه‌یه‌ر سته‌یه‌کی کورت ده‌ر بار ه‌ی بابیه‌تی ده‌سته‌به‌ر ده‌کریت و پاشان قوتابی به‌ر است
یان چه‌وت داده‌نیت. نمونه ده‌بیت ده‌سته‌به‌ر بکریت.

٣. **بژارده‌ی زۆر:** له‌مجۆره تاقیکردنه‌وه‌یه‌ژمار ه‌یه‌که ده‌سته‌وه‌ژ ده‌سته‌به‌ر ده‌کریت له‌ژیر سته‌یه‌ک
و پاشان قوتابی ده‌سته‌وه‌ژ ه‌ی راست ه‌له‌ده‌بژیریت. نمونه ده‌بیت ده‌سته‌به‌ر بکریت.

٤- به‌شیوه‌یه‌کی گشتی پر سیاره‌کان بابیه‌تی ده‌بیت و هه‌موو به‌شه‌کانی پرۆگرامه‌که له‌خۆ
ده‌گریت.